

(Darshan Singh, J.)

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੇ.

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ - ਜਵਾਬਦਾਰਤਾ

ਸੀ.ਆਰ.ਏ. ਨੰ.- S-1672-SB of 2003

ਦਸੰਬਰ 21, 2015

A. ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ-ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ-ਐਸ.ਐਸ. 28, 489-ਏ, 489-C&489-D—ਮੁਦਰਾ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਨਕਲੀ-ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ—ਦੂਜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਆਦਤਨ ਅਪਰਾਧੀ—ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਰਮੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 489-ਏ, 489-ਸੀ ਅਤੇ 489-ਡੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 489-ਏ ਅਤੇ 489-ਡੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸੱਤ-ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 489- ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੰਤਰ ਵੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਕੇਸ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 145 ਮਿਤੀ 10.04.2003, ਧਾਰਾ 489-ਬੀ, 489-ਸੀ, 489-ਡੀ ਅਤੇ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇੱਕ ਆਦਤ ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿੱਲ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਪੰ: ੪੯)

B. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ—ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ 1872—ਐੱਸ. 3— ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ — ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ/ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ—ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ-ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ- ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕੇਸ ਦੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-3 ਐਚ.ਸੀ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਿਕਵਰੀ

ਦੇ ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 4 ਦੇ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਜਸਵੰਤ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਣਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਪਰਾ 31)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਕਤ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਿਰਾਇਆ ਨੋਟ/ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕੁਤਾਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ, ਉਹ ਇਹ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲਦੀ। ਪਰ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇਹ ਕੁਤਾਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ.ਕੇ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. ਬਨਾਮ. ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ 2015 (3) ਆਰਸੀਆਰ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 899 ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਭੁੱਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਤ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਰਕਮ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਪਰਾ 33)

ਐਚ.ਐਸ.ਬਿਆੜਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ (2003 ਦੇ CRA-S-1672-SB ਵਿੱਚ)।

ਆਰ.ਕੇ.ਹੰਡਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ (2003 ਦੇ CRA-S-2003-SB ਵਿੱਚ)।

ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ (2004 ਦੇ CRA-S-754-SB ਵਿੱਚ)।

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਰਿਆਲ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ।

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ

(1) ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਮਿਤੀ 25.08.2003 ਦੇ ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 489-ਏ, 489 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ -ਸੀ ਅਤੇ 489-ਡੀ (ਛੋਟੇ 'ਆਈਪੀਸੀ' ਲਈ) ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 489-ਸੀ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ 2014(8) R.C.R.(Criminal) 799

ਪੰਜਾਬ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ: -
(Darshan Singh, J.)

ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ	ਅਧੀਨ ਅਨੁਭਾਗ	ਆਰ.ਆਈ	ਜੁਰਮਾਨਾ	ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ
ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ	489-ਸੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	6 ਸਾਲ	-----	-----

ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ	ਅਧੀਨ ਅਨੁਭਾਗ	ਆਰ.ਆਈ	ਜੁਰਮਾਨਾ	ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	489-ਸੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	6 ਸਾਲ	-----	-----

ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ	ਅਧੀਨ ਅਨੁਭਾਗ	ਆਰ.ਆਈ	ਜੁਰਮਾਨਾ	ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ
ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ	489-ਸੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	6 ਸਾਲ	-----	-----

(2) ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ 23.09.2001 ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 ਦੇ ਐਸ.ਆਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ ਫੇਜ਼-2 ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਟਵਾਲ ਪੈਟਰੋਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਕਾਬ ਬੰਦੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਮੇਨ ਰੋਡ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸੁੱਖਾ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਰੁਪਏ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। 20,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁੱਲ। 100/- ਅਸਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ 10,000/- ਦੇ ਬਦਲੇ ਹਰੇਕ। ਮੁਖਬਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਦੇ ਕੇ 10/- ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਅਸਲ ਕਰੰਸੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਵੱਲ ਗਏ ਸਨਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਸਮੇਤ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤੇ ਸਕੂਟਰ 'ਤੇ ਰਾਜਪੁਰਾ। ਜੇਕਰ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਸਮੇਤ ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਐਸ.ਆਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੁੱਕਾ ਐਕਸ.ਪੀ-2 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਵਿਖੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਸਮੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਐਕਸ.ਪੀ.2/1 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

PUNJAB
(3) ਐਸ.ਆਈ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ

(Darshan Singh, J.) ਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਫੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਿਤੀ 24.09.2001 ਨੂੰ ਐਸ.ਆਈ.ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਧੂ ਬੋਲਾ ਨੇੜੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ। ਸਕੂਟਰ ਬੇਅਰਿੰਗ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ PJV-6721 'ਤੇ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਦਬੋਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 42 ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 30 ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ 'ਤੇ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਡਿੱਕੀ 'ਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 208 ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਟਰ ਸਮੇਤ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮੀਮੋ ਐਕਸ.ਪੀ.3, ਐਕਸ.ਪੀ-4 ਅਤੇ ਐਕਸ.ਪੀ-5 ਰਾਹੀਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(4) ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਵਿੱਕੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਨੇੜੇ ਰੇਲਵੇ ਕਰਾਸਿੰਗ ਨੰਬਰ 21 ਤੋਂ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਕੋਠੀ 'ਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਛਾਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜੇ ਛਾਪਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ। 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 580 ਨੋਟ ਬੈਂਡ 'ਤੇ ਪਏ ਸਨ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੜੀ ਦੇ ਸਨ। ਉਕਤ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਅਤੇ 50 ਚਿੱਟੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੀਮੋ ਐਕਸ.ਪੀ-8 ਰਾਹੀਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੰਗਦਾਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ., ਕੀ-ਬੋਰਡ, ਮਾਨੀਟਰ, ਸੀ.ਵੀ.ਟੀ., ਬੋਰਡ (ਫੱਟਾ), ਬਲੇਡ/ਕਟਰ, 6 ਲੀਡਸ ਅਤੇ ਮਾਊਸ ਨੂੰ ਮੀਮੋ ਐਕਸ.ਪੀ-9 ਰਾਹੀਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ, ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਤਰਕਲ ਨੇ ਵੀ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟ ਲਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 90,000/- 02.10.2001 ਨੂੰ ਐਸ.ਆਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਕਮੀਜ਼ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 48 ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਗਲੇਜ਼ਡ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੇ ਜੋ ਕਿ ਮੀਮੋ ਐਕਸ.ਪੀ-12 ਰਾਹੀਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੋਂ) ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਜੇਬ 'ਚੋਂ 100 ਰੁਪਏ ਦੇ 16,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲੇਜ਼ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਚ ਲਪੇਟਿਆ ਗਿਆ। ਕਬਜ਼ਾ ਵੀਡੀਓ ਮੀਮੋ Ex.P-13. ਦੋਸ਼ੀ ਤਰਕਲ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਉਸਨੂੰ ਭਗੌੜਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(5) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ 'ਤੇ, ਮੁਲਜ਼ਮ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 489-ਏ, 489-ਬੀ, 489-ਸੀ ਅਤੇ 489-ਡੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ

ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕਦਮੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।

(6) ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਚਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।

(7) ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੌਲਤਪੁਰ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਭਿਖਾਰੀ' ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ, ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਰਸੂਲਪੁਰ ਜੌੜਕੀਆਂ ਉਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਸੀ। ਉਹ ਮੱਝਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ 'ਭਿਖਾਰੀ' ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 23.09.2001 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਪਿੰਡ ਅਲੀਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। 30.09.2001 ਨੂੰ ਉਹ ਇੰਦਰਜੀਤ ਧੀਮਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ 15-20 ਹੋਰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਮੇਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ।

(8) ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਅਲੀਪੁਰ ਅਰਾਈਆਂ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਡੀਡਬਲਯੂ-2 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਸੂਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਡੀਡਬਲਯੂ-3 ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ 2-4 ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਐਚ.ਸੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-4 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। DW-5 ਇੰਦਰਜੀਤ ਧੀਮਾਨ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ DW-6 ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਮੈਨੇਜਰ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ,

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਗ੍ਰਿਫ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

(9) ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ/ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(10) ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(11) ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਐਚ.ਐਸ.ਬਿਆਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ (2003 ਦੇ CRA-S-1672-SB ਵਿੱਚ), ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਕੇ.ਹੰਡਾ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ (2003 ਦੇ CRA-S-2003-SB ਵਿੱਚ) ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।, ਸ੍ਰੀ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ (2004 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਏ.-ਐਸ-754-ਐਸ.ਬੀ. ਵਿੱਚ) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਰਿਆਲ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਸਿੱਖੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਕੇਸ।

(12) ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਕੇ.ਹੰਡਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਟੀ.ਆਰ.ਨੰਗਲ, ਸਹਾਇਕ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਸਟੇਟ ਕਾਪੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਸਲ ਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਾਨਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੁਰਮ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਕਤ ਨੋਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੀਲਬੰਦ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ।

(13) ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ |

ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਕੇਵਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ।

(14) ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪਰ, ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਤਰਾਸਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(15) ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਕਤ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੁਹਤੀਸੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਉਕਤ ਕੋਠੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਹਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰੈਂਟ ਡੀਡ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਕਤ ਕਮਰੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕਮਰੇ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਰਿਕਵਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਸਤੂ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਅਤੇ ਸੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਪਏ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(16) ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਘੜਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਐਕਸ.ਐਮ.ਓ.1077 ਨੂੰ 24.09.2001 ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਕਤ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਮਿਤੀ 23.09.2001 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(17) ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ ਸਦਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਥਾਣਾ ਸਦਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਵੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। DW-4 HC ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਨਸ਼ਾਰੀਆ ਕੋਠੀ ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 ਐਸ.ਆਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਾਂਚ/ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(18) ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਐਚਸੀ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਫ ਉੱਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

(19) ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਗੋਂ, ਉਸ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਾਵ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਗਲਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ 2014(8) R.C.R.(Criminal) 799

ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਅਤੇ ਵਧੀਕੀ ਹੈ।
(Darshan Singh, J.)

(20) ਸ੍ਰੀ ਐਚ.ਐਸ.ਬਿਆੜਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਕੇ.ਹੰਡਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਡੀਡਬਲਯੂ-2 ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਡੀਡਬਲਯੂ-3 ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਯੂ-5 ਦਿੰਦਰਜੀਤ ਧੀਮਾਨ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(21) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਧਾਰਾ 489-ਸੀ ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

(22) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਦੇ ਐਸਆਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਐਚਸੀ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਏਐਸਆਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਛਾਪਣ ਦੇ ਯੰਤਰ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਫੜੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਵੀ ਛਾਪ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟ ਜਾਅਲੀ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇੱਕੋ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁਤਾਹੀ ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(23) ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

(24) ਮੈਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਸਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਆਰ. ਉਸ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ Ex.P-1 ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ Ex.P-1 ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੇਪਰ ਗਲੇਜ਼ੀ ਸੀ, ਕਾਗਜ਼ ਮੋਟਾ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗਾਇਬ ਸੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਧਾਗਾ ਵੀ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਇੰਟਾਗਲਿਓ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਸਲ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀਆਂ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਮੈਨੇਜਰ ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-6 ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਅਸਲ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨੋਟ ਬਜ਼ਾਰ

ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣੇ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(25) ਸੈਕਸ਼ਨ 28 ਆਈਪੀਸੀ "ਨਕਲੀ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ "ਨਕਲੀ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 28 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 1 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਕਲ ਸਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਤਰ ਹੈ ਜੋ "ਨਕਲੀ" ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। DW-6 ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਮੈਨੇਜਰ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹ ਨੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨੋਟ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯੰਤਰ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਰੰਗਦਾਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ CPU, ਕੀ-ਬੋਰਡ, ਮਾਨੀਟਰ, ਮਾਊਸ, ਸੀਵੀਟੀ, ਬੋਰਡ, ਬਲੇਡ/ਕਟਰ ਅਤੇ 6 ਲੀਡਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ। 50 ਚਿੱਟੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਨੋਟ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜੇ ਛਾਪਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ।

(26) ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਟੀ.ਆਰ.ਨੰਗਲ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਕਮੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਜਾਅਲੀ/ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀਆਂ ਸਨ। ਅਸਲੀ ਨੋਟਸ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ, ਡੀਡਬਲਯੂ-6 ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ, ਸਹਾਇਕ ਮੈਨੇਜਰ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹ, ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨੋਟ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਸਨ। ਅਸਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਦੇ ਨੋਟ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(27) ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਟੀ.ਆਰ.ਨੰਗਲ ਨੂੰ ਮਾਹਿਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਟੀ.ਆਰ.ਨੰਗਲ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ 24 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਮਾਹਿਰ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ 42 ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਇੱਕੋ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ^{PUNJAB} ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਊਰਫ ਸੁੱਖਾ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ
 (Darshan Singh, J.) 30 ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਵੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
 ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਰ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਡਿੱਕੀ ਵਿੱਚੋਂ 208 ਦੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ।
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 36 ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਸੀ, 84 ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦਾ
 ਇੱਕ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਸੀ, 85 ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ
 ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਹੋ ਸਥਿਤੀ
 ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ
 ਉਕਤ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਮਾਨਯੋਗ ਕਰਨਾਟਕ
 ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਐੱਸ.ਕੇ. ਬਸ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ 1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਹ ਤੈਅ
 ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ੀ ਇੱਕੋ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੋਟ ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਵੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੇਸ ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(28) ਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੈਮੋਜ਼ ਐਕਸ.ਪੀ-3, ਐਕਸ.ਪੀ-4, ਐਕਸ.ਪੀ-5, ਐਕਸ.ਪੀ- ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। 8 ਅਤੇ EX.P-12. ਰਿਪੋਰਟ ਐਕਸ.ਪੀ.-1, ਟੀ.ਆਰ.ਨੰਗਲ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ, ਮਾਹਰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੀਮੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

(29) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹਿ-ਦੇਸ਼ੀ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੰਤਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ।

(30) ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸੁੱਖਾ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਨਸਾਰੀਆ ਕੋਠੀ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨਾ ਜੋੜਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(31) ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਜੁੜੇ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 14.07.2003 ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ 15.07.2003 ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਿੱਤ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਤੱਥ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਡੀਡਬਲਯੂ-2 ਵਜੋਂ ਗਵਾਹੀ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ

ਸਿਰਲੇਖ ਵਜੋਂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਸਨ। ਪਰ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਕਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ³ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕੇਸ ਦੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-3 ਐਚ.ਸੀ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4 ਦੇ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਜਸਵੰਤ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਣਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(32) ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ 23.09.2001 ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ 24.09.2001 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ 'ਤੇ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 42 ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ 'ਤੇ ਡਿੱਕੀ 'ਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 30 ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਟਰ ਦਾ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ PW-3 HC ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਇਕਬਾਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਵਿੱਕੀ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਨੇੜੇ ਰੇਲਵੇ

ਕਰਾਸਿੰਗ ਨੰਬਰ 21 'ਤੇ ਫਾਇਲ 'ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਛਪੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜੇ ਛਾਪਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 580 ਨੋਟ ਬੈਂਡ 'ਤੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਨ। 50 ਚਿੱਟੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਉਥੇ ਪਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ 580 ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇੱਕੋ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ PW-3 HC ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 02.10.2001 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 48 ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ Pw-4 ਦੇ ASI ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ, ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੰਤਰ, ਵ੍ਹਾਈਟ ਪੇਪਰ ਭਾਵ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਛਾਪੇ ਤਿੰਨ ਕਾਗਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਚਾਲੂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਛਾਪਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

(33) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਕਤ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਹਿ ਦੇਸ਼ੀ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿਚ ਇਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਿਰਾਇਆ ਨੋਟ/ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕੁਤਾਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ, ਉਹ ਇਹ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲਦੀ। ਪਰ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇਹ ਕੁਤਾਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ.ਕੇ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 4

1. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਤ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਰਕਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-3 ਐਚ.ਸੀ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਛਾਪ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਥੇ 580 ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤੇ

ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਪਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਛਾਪਣ ਲਈ ਯੰਤਰ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਕਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁਤਾਹੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।

(34) ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਕਮਰੇ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੰਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਕਤ ਕਮਰੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਪੰਮਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ 5 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ:-

“ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ. ਪੀ.ਸੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ”

ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ 2013 (3) ਆਰਸੀਆਰ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 916 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ , ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

“ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵੱਲ ਲਿਆਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਸੀਮ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 400 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ; ਅਤੇ ਭੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 1974 ਐਸਸੀ 1256 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 342 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਗਲਤੀ ਜਾਂ

(Darshan Singh J.)
ਭੁੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਦੀ
ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ।

(35) ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਇਕਸਾਰ ਨਿਯਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਧਾਰਾ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ
ਅਧੀਨ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ/ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ
ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ
ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ
ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਧਾਰਾ 313
ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ
ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।

(36) ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ
ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ
ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਛਾਪਣ ਦੀ
ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਥੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ 580 ਪਿੰਟ ਕੀਤੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਅਤੇ 3
ਅੱਧੇ ਪਿੰਟ ਕੀਤੇ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ
ਇਹ ਤੱਥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ
ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 106 ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਵੀਡੈਂਸ
ਐਕਟ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਤਿਆਰ
ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯੰਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਉਕਤ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦਾ
ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(37) ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਗਲਤ ਮਿਤੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ Ex.MO1077
ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਗਲਤੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦੀ
ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਮਨਘੜਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ
ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਬਾਕੀ 1083 ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(38) ਡੀਡਬਲਿਊ-4 ਐਚ.ਸੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ
ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।
ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪੁਲੀਸ ਚੌਕੀ ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ, ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ
ਸਨ, ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਸਹਿ ਮੁਲਜ਼ਮ
ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ
ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਹਦੂਦ ਅੰਦਰ ਪੈਂਦੀ ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਕੋਠੀ ਤੋਂ ਕਾਬੂ
ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਸੂਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ

ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ।

(39) ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਕੰਪਿਊਟਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਹਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਆਦਿ ਲਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

(40) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਤੋਂ 'ਭਿਖਾਰੀ' ਮੰਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 23.09.2001 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੌਲਦਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ, ਰੁੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਲੰਬੜਦਾਰ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਝਗੜੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 30.09.2001 ਨੂੰ ਉਹ ਇੰਦਰਜੀਤ ਧੀਮਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨਾਲ ਅਤੇ 15-20

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਥਾਣੇ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਲਝਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।

(41) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿੰਡ ਅਲੀਪੁਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਝੂਠੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਬੰਧੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਤਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਫਸਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਝਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਥਾਣੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ, ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਰਮੀ ਨੇਟਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਹਿ-ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(42) ਡੀਡਬਲਯੂ-2 ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ, ਉਹ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ DW-2 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 10 ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਾਬਕਾ ਪੀ-3 ਤੋਂ ਐਕਸ.ਪੀ-6, ਐਕਸ.ਪੀ-8, ਐਕਸ.ਪੀ-9 ਅਤੇ ਐਕਸ.ਪੀ-10 ਦੇ ਮੈਮੋਜ਼ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਰੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਡੀਡਬਲਯੂ-2 ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਪਿੰਡ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਯਕੀਨਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੌਲਤਪੁਰ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-3 ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਨਾ ਤਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ। ਜੇਕਰ, ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਹੀ ਚਿੰਤਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਝੂਠੇ ਅਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰ, ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(43) ਡੀਡਬਲਯੂ-5 ਇੰਦਰਜੀਤ ਧੀਮਾਨ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ।

(44) ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਉਲਝਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਮਾੜੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਨਕਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਯੰਤਰ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਯਕੀਨਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਲੇਖ ਲਗਾਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੈੱਟ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਮਹਿੰਗੇ ਯੰਤਰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(45) ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ, ਇਹ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 42 ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ, ਰੁਪਏ ਦੇ 30 ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਡਿੱਕੀ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 208 ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸੁੱਖਾ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 48 ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ, ਗਲੇਜ਼ਡ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 580 ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੈੱਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੰਗਦਾਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ., ਕੀ-ਬੋਰਡ, ਮਾਨੀਟਰ, ਸੀ.ਵੀ.ਟੀ., ਬੋਰਡ (ਫੱਤਾ), ਬਲੇਡ/ਕਟਰ, 6 ਲੀਡਾਂ ਅਤੇ ਮਾਊਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇੱਕੋ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਕਾਗਜ਼ ਚਮਕਦਾਰ ਸੀ, ਕਾਗਜ਼ ਮੋਟਾ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗਾਇਬ ਸੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਧਾਗਾ ਵੀ ਗਾਇਬ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਟੈਗਲੀਓ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਕਤ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚਲੇ ਨੋਟ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੰਤਰ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਨਕਲੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ 580 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ। .100/- ਹਰੇਕ।

(46) ਇਸ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 489-ਸੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 489-ਸੀ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ। ਏ, 489-ਸੀ ਅਤੇ 489-ਡੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

(47) ^(Darshan Singh J.) ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। 6 .

(48) ਮੈਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

(49) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 489-ਏ, 489-ਸੀ ਅਤੇ 489-ਡੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 489-ਏ ਅਤੇ 489-ਡੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸੱਤ-ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 489-ਏ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਕਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੰਤਰ ਵੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 489-ਬੀ, 489-ਸੀ, 489-ਡੀ ਅਤੇ 420 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 145 ਮਿਤੀ 10.04.2003 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇੱਕ ਆਦਤ ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹੈ | ਅਦਾਲਤ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿੱਲ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(50) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 489-ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 48 ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ। ਉਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ 48 ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੋ ਸਾਲ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਅੱਠ ਦਿਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਟੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਨੁਪਾਤਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਉਹ ਇਸ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਵਤਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। 145 ਮਿਤੀ 10.04.2003, ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 489-ਬੀ, 489-ਸੀ, 489-ਡੀ ਅਤੇ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਬਾਣਾ ਕੋਤਵਾਲੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੇ ਵੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਹੀ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਕੁਝ ਸਖ਼ਤ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਵਿਚ ਘਟਾ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

(51) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 489-ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 42 ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 30 ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਡਿੱਕੀ ਵਿੱਚੋਂ 100/- ਰੁਪਏ ਦੇ 208 ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸੁੱਖਾ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਿਰਾਸਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਅਪਰਾਧੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਯਕੀਨਨ, ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਰਮੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਕ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(52) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਧਾਰਾ 489-ਸੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਕ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 489-ਏ, 489-ਸੀ ਅਤੇ 489-ਡੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਕ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਛੇ-ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(53) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸੋਧ ਨਾਲ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(54) ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਗੇ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ, ਉਹ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਪਟਿਆਲਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜੇਗਾ।

ਐਸ ਗੁਪਤਾ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਡੋਲਮਿਨ